

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ «ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ»

Το Συμβούλιο της Ευρώπης το 1995 εξέδωσε Σύσταση για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, με ιδιαίτερη αναφορά στις τηλεφωνικές υπηρεσίες¹. Σύμφωνα με την εν λόγω Σύσταση, οι σκοποί της συλλογής και της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων στον τηλεπικοινωνιακό τομέα πρέπει να περιορίζονται στους εξής: σύνδεση του χρήστη με το δίκτυο, διάθεση της συγκεκριμένης τηλεπικοινωνιακής υπηρεσίας, χρέωση του συνδρομητή, επαλήθευση ταυτότητας, διασφάλιση της βέλτιστης τεχνικής λειτουργίας και ανάπτυξη του δικτύου και των υπηρεσιών. Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε επίσης στη χρήση τηλεπικοινωνιακών δικτύων για την αποστολή μηνυμάτων με σκοπό την απευθείας εμπορική προώθηση. Ο γενικός κανόνας είναι ότι τέτοιου είδους μηνύματα δεν αποστέλλονται σε κανέναν συνδρομητή ο οποίος έχει ρητά αρνηθεί να λαμβάνει διαφημιστικά μηνύματα. Οι αυτόματες συσκευές κλήσης για τη μετάδοση προηχογραφημένων διαφημιστικών μηνυμάτων μπορούν να χρησιμοποιούνται μόνο με τη ρητή συγκατάθεση του συνδρομητή. Λεπτομερέστεροι κανόνες στον εν λόγω τομέα προβλέπονται από την εσωτερική νομοθεσία.

Όσον αφορά το νομικό πλαίσιο της ΕΕ, έπειτα από μια πρώτη απόπειρα το 1997, η Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών υιοθετήθηκε το 2002 και τροποποιήθηκε το 2009, με σκοπό να συμπληρώσει και να εξειδικεύσει τις διατάξεις της Οδηγίας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα των τηλεπικοινωνιών². Το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας περιορίζεται στις υπηρεσίες επικοινωνιών που παρέχονται σε δημόσια δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

Η Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών κάνει διάκριση ανάμεσα σε τρεις βασικές κατηγορίες δεδομένων τα οποία δημιουργούνται στη διάρκεια της επικοινωνίας:

- τα δεδομένα που συνιστούν το περιεχόμενο των μηνυμάτων που αποστέλλονται στη διάρκεια της επικοινωνίας. Τα εν λόγω δεδομένα είναι άκρως απόρρητα,
- τα δεδομένα που είναι αναγκαία για τη δημιουργία και τη διατήρηση της επικοινωνίας, τα καλούμενα δεδομένα κίνησης, π.χ. πληροφορίες σχετικά με τους επικοινωνούντες, τον χρόνο και τη διάρκεια της επικοινωνίας,
- μεταξύ των δεδομένων κίνησης, υπάρχουν δεδομένα που αφορούν ειδικά τη θέση της συσκευής επικοινωνίας, τα καλούμενα δεδομένα θέσης. Τα εν λόγω δεδομένα αφορούν ταυτόχρονα και τη θέση του *χρήστη* της συσκευής επικοινωνίας και έχουν ιδιαίτερη σημασία για τους χρήστες κινητών συσκευών επικοινωνίας.

¹ ΣτΕ, Επιτροπή Υπουργών (1995), Σύσταση Rec (95)4 προς τα κράτη μέλη σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, με ιδιαίτερη αναφορά στις τηλεφωνικές υπηρεσίες, 7 Φεβρουαρίου 1995

² Οδηγία 2002/58/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12ης Ιουλίου 2002 σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ΕΕ 2002 L 201 (Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών), όπως τροποποιήθηκε με την Οδηγία 2009/136/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2009 για τροποποίηση της Οδηγίας 2002/22/ΕΚ για την καθολική υπηρεσία και τα δικαιώματα των χρηστών όσον αφορά δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, της Οδηγίας 2002/58/ΕΚ σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 για τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών που είναι αρμόδιες για την επιβολή της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών, ΕΕ 2009 L 337.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Τα δεδομένα κίνησης μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τον πάροχο της υπηρεσίας μόνο για τη χρέωση του συνδρομητή και την παροχή της υπηρεσίας από τεχνική άποψη. Με τη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, πάντως, τα εν λόγω δεδομένα μπορούν να κοινοποιούνται σε άλλους υπευθύνους επεξεργασίας οι οποίοι παρέχουν υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας, π.χ. πληροφορούν τον χρήστη ανάλογα με τη θέση του για τον πλησιέστερο σταθμό του μετρό ή το πλησιέστερο φαρμακείο ή του δίνουν το τοπικό δελτίο καιρού.

Κάθε άλλη πρόσβαση στα δεδομένα σχετικά με τις επικοινωνίες σε ηλεκτρονικά δίκτυα, όπως η πρόσβαση με σκοπό την έρευνα αξιόποινων πράξεων, σύμφωνα με το άρθρο 15 της Οδηγίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, πρέπει να πληροί τα κριτήρια της δικαιολογημένης παρέμβασης στο δικαίωμα προστασίας των δεδομένων, όπως προβλέπεται στο άρθρο 8 παράγραφος 2 ΕΣΔΑ και επιβεβαιώνεται από τον Χάρτη στα άρθρα 8 και 52.

Με τις τροπολογίες του 2009 στην Οδηγία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών³ θεσπίστηκαν οι εξής διατάξεις:

- οι περιορισμοί στην αποστολή διαφημιστικών μηνυμάτων μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου επεκτάθηκαν και στα γραπτά μηνύματα σε κινητά τηλέφωνα (SMS), στα πολυμεσικά μηνύματα σε κινητά τηλέφωνα (MMS) και σε άλλα είδη παρεμφερών εφαρμογών. Τα διαφημιστικά μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου απαγορεύονται χωρίς την προηγούμενη συγκατάθεση του αποδέκτη. Εφόσον δεν έχει δοθεί συγκατάθεση, διαφημιστικά μηνύματα μπορούν να αποστέλλονται μόνο σε πρώην πελάτες, εφόσον έχουν δώσει τη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου τους και δεν αντιτάσσονται στην αποστολή,
- τα κράτη μέλη υποχρεούνται να παρέχουν ένδικα μέσα σε περίπτωση παραβίασης της απαγόρευσης σχετικά με τις μη ζητηθείσες επικοινωνίες,⁴
- η εγκατάσταση cookies, δηλαδή λογισμικού το οποίο παρακολουθεί και καταγράφει τις ενέργειες του χρήστη του υπολογιστή, δεν επιτρέπεται χωρίς τη συγκατάθεση του χρήστη. Η εθνική νομοθεσία θα πρέπει να ρυθμίζει λεπτομερέστερα τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να παρέχεται και να λαμβάνεται η συγκατάθεση ώστε να προσφέρεται επαρκής προστασία⁵

Σε περίπτωση περιστατικού παραβίασης των δεδομένων λόγω πρόσβασης χωρίς την απαιτούμενη άδεια, απώλειας ή καταστροφής των δεδομένων, ενημερώνεται αμελλητί η αρμόδια αρχή ελέγχου. Ενημερώνονται επίσης οι συνδρομητές, εάν ενδέχεται να υποστούν ζημία λόγω της παραβίασης αυτής.⁶

Η Οδηγία για τη διατήρηση δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών⁷ (ακυρώθηκε την 8η Απριλίου 2014) υποχρέωνε τους παρόχους τηλεπικοινωνιακών

³ Οδηγία 2009/136/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Νοεμβρίου 2009 για τροποποίηση της Οδηγίας 2002/22/ΕΚ για την καθολική υπηρεσία και τα δικαιώματα των χρηστών όσον αφορά δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών, της Οδηγίας 2002/58/ΕΚ σχετικά με την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 για τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών αρχών που είναι αρμόδιες για την επιβολή της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών, ΕΕ 2009 L 337.

⁴ Βλ. Οδηγία όπως τροποποιήθηκε, άρθρο 13.

⁵ Βλ. ό.α., άρθρο 5 και Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2012), Γνώμη 04/2012 σχετικά με την απαλλαγή που ισχύει σε σχέση με τη συναίνεση για τα cookies, WP 194, Βρυξέλλες, 7 Ιουνίου 2012.

⁶ Βλ. επίσης Ομάδα εργασίας του άρθρου 29 (2011), Έγγραφο εργασίας 01/2011 σχετικά με το ισχύον πλαίσιο στην ΕΕ για τις παραβιάσεις της ασφάλειας των προσωπικών δεδομένων και συστάσεις για τις μελλοντικές εξελίξεις της πολιτικής, WP 184, Βρυξέλλες, 5 Απριλίου 2011.

⁷ Οδηγία 2006/24/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Μαρτίου 2006 για τη διατήρηση δεδομένων που παράγονται ή υποβάλλονται σε επεξεργασία σε συνάρτηση με

υπηρεσιών να διατηρούν τα δεδομένα κίνησης διαθέσιμα, ειδικά για τον σκοπό της καταπολέμησης των σοβαρών μορφών εγκληματικότητας, για διάστημα όχι μικρότερο του εξαμήνου και όχι μεγαλύτερο της διετίας, ασχέτως αν ο πάροχος εξακολουθούσε να τα χρειάζεται για τον σκοπό της χρέωσης των συνδρομητών ή για την παροχή της υπηρεσίας από τεχνικής άποψης.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ ορίζουν ανεξάρτητες δημόσιες αρχές υπεύθυνες για την παρακολούθηση της ασφάλειας των διατηρούμενων δεδομένων.

Η διατήρηση τηλεπικοινωνιακών δεδομένων αποτελεί σαφή παρέμβαση στο δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων⁸. Το κατά πόσον η εν λόγω παρέμβαση είναι δικαιολογημένη έχει αμφισβητηθεί με διάφορες προσφυγές ενώπιον των δικαστηρίων στα κράτη μέλη της ΕΕ⁹.

Στις υποθέσεις *Digital Rights Ireland* και *Seitlinger*¹⁰ κ.λ.π., το ΔΕΕ κήρυξε άκυρη την οδηγία για τη διατήρηση δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Σύμφωνα με το Δικαστήριο, «η εκτεταμένη και ιδιαιτέρως σοβαρή επέμβαση της οδηγίας αυτής στην άσκηση των επίμαχων θεμελιωδών δικαιωμάτων δεν είναι επαρκώς πλαισιωμένη για να διασφαλίζεται ότι η εν λόγω επέμβαση θα περιορίζεται πράγματι στο αυστηρώς αναγκαίο».

Καίριο ζήτημα στο πλαίσιο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών είναι η παρέμβαση των δημόσιων αρχών. Η χρήση μέσων επιτήρησης ή υποκλοπής επικοινωνιών, όπως οι συσκευές συνακρόασης ή παγίδευσης, επιτρέπεται μόνον εφόσον αυτό προβλέπεται από τον νόμο και συνιστά αναγκαίο μέτρο σε μια δημοκρατική κοινωνία, προς το συμφέρον: της προστασίας της κρατικής ασφάλειας, της δημόσιας ασφάλειας, των νομισματικών συμφερόντων του κράτους ή της καταστολής αξιόποινων πράξεων, καθώς και της προστασίας του υποκειμένου των δεδομένων ή των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων.

Για παράδειγμα στην υπόθεση *Malone κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, ο προσφεύγων κατηγορήθηκε για κλεπταποδοχή και συναφή αδικήματα. Στη διάρκεια της δίκης, προέκλυσε ότι είχε υποκλαπεί τηλεφωνική συνομιλία του προσφεύγοντος βάσει εντάλματος του Υπουργού Εσωτερικών. Παρότι ο τρόπος με τον οποίο έγινε η υποκλοπή της επικοινωνίας του προσφεύγοντος ήταν νόμιμος βάσει του εσωτερικού δικαίου, το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι δεν υπήρχαν νομικοί κανόνες που να διέπουν το εύρος και τον τρόπο άσκησης της διακριτικής ευχέρειας των δημόσιων αρχών στον εν λόγω τομέα και, κατά συνέπεια, η παρέμβαση που απορρέει από την πρακτική αυτή δεν ήταν «σύμφωνη με το νόμο». Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι παραβιάστηκε το άρθρο 8 ΕΣΔΑ.

Εγχειρίδιο σχετικά με την

ευρωπαϊκή νομοθεσία

την παροχή διαθεσίμων στο κοινό υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή δημοσίων δικτύων επικοινωνιών και για την τροποποίηση της Οδηγίας 2002/58/ΕΚ, ΕΕ 2006 L 105.

⁸ ΕΕΠΔ (2011), Γνωμοδότηση της 31ης Μαΐου 2011 σχετικά με την έκθεση αξιολόγησης της Οδηγίας για τη διατήρηση δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών (Οδηγία 2006/24/ΕΚ) της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 31 Μαΐου 2011.

⁹ Γερμανία, Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο (*Bundesverfassungsgericht*), 1 BvR 256/08, 2 Μαρτίου 2010, Ρουμανία, Συνταγματικό Δικαστήριο (*Curtea Constituțională a României*), προσφυγή αριθ. 1258, 8 Οκτωβρίου 2009, Τσεχική Δημοκρατία, Συνταγματικό Δικαστήριο (*Ústavní soud České republiky*), 94/2011 Συλλογή, 22 Μαρτίου 2011.

¹⁰ ΔΕΕ, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-293/12 και C-594/12, *Digital Rights Ireland και Seitlinger* κ.λ.π., 8 Απριλίου 2014, σκέψη 65.